152.4

כ' בתמוז תשכ"א
קלן, 4.7.1961
מס. ה/26980

אל: מ ע " ר
מאת: צבי ברוש, קלן

הנדון: הדי עדות אייכמן
מברקכם יק/918
מתאריך 28.6.1961

עד כה לא הופיעו כל מאמרי פרשנות אודות שלב זה של המשפט. העתונים מביאים כתבות יבשות המצייתות דברים של הנאשם תוך הערות ציניות ולעתים עוקצניות שמגמתן להצביע על שאט הנפש והספקנות בהם נתקבלו ע"י הנוכחים באולם ביהמ"ש.

בכל הפרסומים בולטת האכזבה נוכח העובדה כי הופעת אייכמן כעד לא הורתה נקודת שיא מעניינת ומכרעת במשפט הארוך, המדכא והמייגע. יש מציינים שאכזבה זו בולטת בין הישראלים המראים סימנים של עצבנות נוכח יחסו העדין של בית המשפט כלפי איש זה לו אין למעשה דבר לומר להגנתו. אם כי מציינים עייפותם של השופטים, הסנגור והנאשם, מדגישים שאין להניח כי בית המשפט ירושפע על ידי הדרישה העממית הגוברת בארץ "לגמור עם אייכמן".

בכמה עתונים מובאת הסברה - ודאגה חמורה בצידה - שגירסתו של אייכמן לגבי "אחריות המכונה הנאצית" לעומת אחריותו האישית מוליכה רבים בישראל לשוב ולזהות העם הגרמני כולו עם מעשי הזוועה שבוצעו בפני בית המשפט ולהרוס בכך כל אשר הושג כביכול בזמן האחרון מבחינת הקמת גשר חדש בין שני העמים.

לגרפה של העדות מדגישים הרושם העגום שעושה הנאשם כשהוא נחקר ע"י הסנגור ושואלים האם לא ייראה עלוב עוד יותר כאשר יחקור אותו קטגור עוין. מצביעים על הסתירה שבין טענתו שהיה "בורג קטן" (וכולם מקבלים הגדרה זו לגבי אופיו אם כי לא לגבי תפקידו) לעומת נסיונו להראות שמפעם לפעם היה בעל השפעה מספקת כדי להציל יהודים. מתפשט המושג של "נפש של מכונת כתיבה" ואין תפיסה זו בוטה לערער מידת אשמתו של אייכמן. גם אם מקבלים ניתוחו המקצועי (המזהיר והמחריד כאחד) של המבנה הביורוקראטי של מכונת המוות, אין מקבלים ההנחה שאיש מבין הגורמים השונים שתרמו למפעל המשולב היה מחוסר ידיעה מלאה של המטרה האיומה למענה עבד, ומתוך כך אין פוטרים אייכמן מאחריות לחלקו המכריע במבצע ההשמדה.

2/..

כמה מן הכתבים (ובראשם בסר בטלויזיה) מביעים הזדעזעות עמוקה נוכח דבוריו של הנאשם בברסחאות הלשוניות המזוהות עם תקופה בה השתלבה הביורוקראטיה הפרוסית עם משטר האימים של הנאצים ("פתאום חשבנו שבמשך עשרים שנה לא השתנה דבר ולא למדנו כלום").

הזכרת הישיבה בנוכחות גלובקה עוררה חד מסוים משום שהייתה הסנסציה היחידה מאז חידוש המשפט. יתכן ופרשה זו הייתה זוכה להד פחות רחב לולא יצא משרד רוה"מ כאן פעמיים בהכחשות והסברים. חקירתו של "קסנדרה" בעקבות ענין זה, לרבות מסקנתו כי לאחר הכל נושא גלובקה באשמה מסויימת, זכתה אף היא לפרסום בעתונים רבים. ברור כי הידיעות בעתונות מזרח גרמניה דנו כמעט רק בהזכרת גלובקה וצטטו יותר דברי אייכמן אך בקצרה וללא הערות רבות.

קשה לומר שבתגובת הקהל הרחב, במידה וניתן להעריכה, חלה תמורה ניכרת עם הופעת אייכמן כעד. נראה כי עדיין רבים ה"אנשים ברחוב" המתחמקים מכל מגע עם פרשה הקשורה עבורם אישית או לפחות עבור אומתם במאורעות עליהם יותר נוח לא להרהר והעשויים להוליך הדור הצעיר להצגת שאלות בלתי נעימות. (לא מעטים הם העתונאים והמחנכים המטילים ספק בנכונות המחקר הרשמי למחצה שקבע כי רק שליש האוכלוסיה היה רוצה לשמוע פחות על המשפט ומאמינים שהיקף גוש זה גדול יותר).

בקרב רבים מבני האינטליגנציה הקוראים וחושבים נכונות על הנעשה במשפט מתחילה להתעורר ביתר שאת השאלה המעשית של עצם גורלו הסופי של הנאשם. אם כי מעטים בקרב חוג לא מבוטל זה הגורסים שאין אייכמן ראוי לפס"ד מות, שוקלים רבים מהם האם לא יושג הצדק ההיסטורי ותובטח אי-הישנות האנטישמיות במידה הרצויה גם אם תמנע ישראל מן הצעד הדראסטי והבלתי הולם את "עם הספר" של הוצאתו להורג.

יש המדגישים שעצם תלייתו עשויה להפכו באספקלריה ההיסטורית לאישיות גדולה בהרבה מזו של הביורוקראט חסר-המצפון שהתגלה במשפט. גירסה זו נובעת לאו דוקא מנטייה לרחמנות אלא מתוך העובדה שבהעדר פס"ד מות בגרמניה, עלול אייכמן המת לשמש "קדוש" ראשון לחוגים הניאו-נאציים החלשים עתה אך לא יתביישו לנצלו כדמות שנפלה קורבן לנקמת היהודים במשטר הנאצי אשר למעשיו לא אייכמן ולא העם הגרמני היו אחראים כביכול.

אין להבין שתליית אייכמן, אם יחליט עליה בית המשפט, תתקל במידה כלשהי של ביקורת מצד חוגים אינטלקטואליים כאן או מצד הקהל הרחב, אך האזהרה הנ"ל נגד פס"ד מות נשמעת בחצי פה מצד אנשים שעמדתם הנחרצה נגד כל נטייה אנטישמית אינה מוטלת בספק.

בברכה,

צבי ברוש

העתק: ד"ר פ.א. שנער
מר ל. סביר
הסברה